

La destrucció creativa

written by Alfons Duran Pich | 14 de març de 2023

No voldria emular a la baixa el meu admirat Joseph Alois Schumpeter, aquell economista nascut a finals del XIX, que va arribar a ser ministre de Finances d'Àustria i va acabar com a professor titular de la Universitat de Harvard fins a la seva mort. Per ell la innovació era el motor del canvi i del progrés, que apartava del mercat aquells agents que no es comprometien en aquesta direcció. Des d'aquest punt de vista podríem considerar que les crisis responen en part a un estancament del model empresarial i que les ruptures (la destrucció) ofereix oportunitats als que gosen sortir de la seva zona de confort.

El conflicte d'Ucraïna és la manifestació d'una crisi més profunda de naturalesa geopolítica que afecta el conjunt de la societat, a uns de forma directa i a la resta, indirectament.

Ja vam comentar –en una columna anterior [“Business is Business”](#) (27/02/2023)– que alguns operadors han aprofitat el conflicte en benefici propi, i és per això que aposten per la continuïtat de la guerra.

Seria molt hipòcrita que a hores d'ara intentem introduir l'ètica per blanquejar aquest contenciós. L'Ètica, molt a desgrat nostre, no cotitza al mercat de valors i habitualment no apareix a la línia de baix del compte de resultats.

Una guerra, qualsevol guerra, suposa mort i desolació. Afecta milions de persones de tots dos bàndols i acaba amb infraestructures públiques i privades que fan inviable la recuperació de la vida en comú. Quan s'acaba una guerra, comença el període de reconstrucció. Això va passar a Europa després de la II Guerra Mundial. I de manera més propera en el temps també va passar a l'Iraq, després de la invasió de l'exèrcit nord-americà amb el propòsit d'enderrocar el règim

de Saddam Hussein i liquidar les “armes de destrucció massiva”. I com ho tenim encara a la memòria farem una reflexió sobre el que ha passat a l'Iraq després de derrocar el dictador.

El primer que convé destacar és que la guerra pròpiament dita va costar al contribuent nord-americà 8.000 dòlars per persona, cosa que dona una xifra aproximada de 2,3 bilions de dòlars, segons va confirmar l'exhaustiu informe de la universitat de Brown publicat el març del 2013. Cal afegir que tot això va ser finançat mitjançant bons ben remunerats, per la qual cosa els interessos eleven encara més aquesta xifra. Anys més tard (2019) el Departament de Defensa va estimar que el cost combinat de les guerres de l'Iraq, Síria i l'Afganistan suposaven una càrrega per al contribuent de 7.623 dòlars. Brown ha qüestionat aquesta darrera xifra, que en qualsevol cas és elevadíssima.

Un cop ocupat el país, destruïdes les infraestructures, derrotat l'exèrcit, els Estats Units van fer de l'Iraq una colònia a l'Orient Mitjà i per això va disposar de fons, de nou a costa del contribuent nord-americà, per procedir a la seva reconstrucció. Segons l'informe oficial “Learning from Iraq: a Final Report from the Special Inspector General for Irak Reconstruction”, aquests fons estaven repartits en tres capítols: IRRF (Iraq Relief and Reconstruction Fund) per un import de 20.348 milions de dòlars, ISSF (Iraq Security Forces Fund) per 19.578 milions i ESF (Economic Support Fund) per 4.588 milions. Les partides de cada fons mai no van ser gaire precises, de vegades es van traslladar d'un lloc a l'altre. Al final, la suma reconeguda va estar entre 55.000 i 60.000 milions de dòlars, uns quinze milions de dòlars diaris entre el 2003 i el 2012. No sembla raonable pensar que destruir va costar 2,3 bilions i reconstruir només 60.000 milions.

Partint d'aquesta opacitat i de l'habitual confusió en les xifres oficials, sí que sabem que en les tasques de reconstrucció van intervenir centenars d'empreses privades –la

majoria nord-americanes— amb Bechtel (el gegant de l'enginyeria i la construcció) al capdavant (2.465 milions), AECOM (522), International Relief and Development (703) i molts altres. També van col·laborar en aquestes tasques algun dels grans fabricants d'armes (com Raytheon), que primer van ajudar a destruir i després a reconstruir allò que s'havia destruït en part per ells. Un negoci rodó.

Els auditors, com sempre tard, van reconèixer molts casos de corrupció, en què van intervenir militars i civils, tant iraquians com nord-americans. Però l'expedient es va tancar, amb alguns casos notoris —jutjats i penats— perquè el ciutadà es quedés tranquil.

I després de tot això, què? Com està l'Iraq ara, vint anys després de la invasió? Malament, molt malament. Un país militaritzat, però sense exèrcit regular estable i amb vuitanta milícies independents fortament armades, formades per 160.000 combatents. On domina el clientelisme i la corrupció. En què es produeix un enfrontament atípic entre dues faccions xiïtes (la del líder religiós nacionalista Muqtada al-Sadr i la del Grup de Coordinació, de tendència pro-iraniana). En què l'abstenció a les eleccions voreja el 60%. En què el govern nord-americà, després de la caiguda de Saddam Hussein, va excloure de l'Administració Pública els funcionaris sunnites (amb més experiència i formació) i els va substituir per xiïtes i kurds. En què els col·lectius etnoreligiosos estan agrupats geogràficament: els xiïtes al sud-est, els sunnites al centre i el nord, i els kurds al nord-est. En què l'"Estat islàmic" continua la seva guerra particular, amb l'ocupació puntual de Mossul (la segona ciutat del país) i la declaració del califat el juny del 2014, ciutat després recuperada amb dificultats. On el pes de la confessionalitat es fa aclaparador, amb unes elits que viuen de les rendes del petroli i ocupen els millors llocs. On hi ha el contrast entre els quatre milions de barrils de petroli que es produeixen diàriament i la manca de serveis mínims com l'aigua potable i

l'electricitat a molts llocs. Un país que Transparència Internacional situa al lloc 157 entre 180 països, sent els primers els menys corruptes. El tema és tan greu que el president de la comissió anticorrupció (Macha al-Jubouri) va declarar "No hi ha res a fer. Lluitar contra la corrupció a l'Iraq és lluitar contra un fet impossible". Un país, en definitiva, sense projecte polític.

Aquesta és la collita de la petjada nord-americana a l'Iraq. Què pot passar amb la nova Ucraïna dissenyada als *think tanks* de Washington?

Comencem per la guerra, que encara que a alguns no els pugui interessar, té data de caducitat. Un factor clau és la liquidació dels estocs militars i el temps de reposició. Un altre és el paper de la Cambra de Representants nord-americana, controlada pels republicans. Els molesta que l'Estat (que s'estimen més petit i lleuger) dediqui tants recursos a una guerra exterior. Temen el paper del Leviatan.

Si deixem la guerra en *standby* (petites escaramusses) podem aventurar una hipòtesi sobre aquesta nova Ucraïna, bolcada políticament i culturalment cap a occident, sense les zones de l'est i la península de Crimea, parts ja oficials de la federació Russa. Una Ucraïna on l'aparell militar-industrial prendrà com a exemple el dels Estats Units. Serà, doncs, juntament amb el sector agrícola, un dels motors econòmics del país. Un altre, a mitjà termini, serà la reconstrucció. I quina és la dimensió econòmica d'aquesta reconstrucció? Si tenim en compte que el PIB nominal abans de la guerra estava proper als 170.000 milions de dòlars, i que el 2022 ha caigut un 32%, es pot acceptar que un vuitanta per cent de l'equipament està malmès. Els analistes *in situ* consideren que seran necessaris entre 300 i 350 mil milions de dòlars per restablir els mínims. Alguns situen la xifra en 500.000 (gairebé tres vegades el PIB). I aquest mos és molt atractiu.

Tan atractiu que BlackRock (el gestor d'actius financers més

important del món), amb una cartera d'uns 12 bilions de dòlars (75 vegades el PIB d'Ucraïna), ha arribat a un acord amb el govern Zelensky per assessorar-los financerament amb el propòsit que inversors de qualsevol naturalesa participin en el procés de reconstrucció. Per la seva trajectòria, BlackRock ha destacat a la gestió de les privatitzacions, limitant les regulacions administratives i reduint les prestacions socials. Una de les àrees de més interès per als inversors internacionals és el sector agrícola, on destaquen el cultiu del gira-sol (major productor mundial), patata (tercer productor mundial), blat sarraí (tercer productor mundial), carabassa (tercer productor mundial), pèsol sec (quart productor mundial), blat de moro (cinquè productor mundial), col (cinquè productor mundial), cogombre (sisè productor mundial) i un llarg etcètera. El camp ucraïnès és una joia de la corona per fer pràctiques amb un model neoliberal.

Ningú sap què pot passar a mitjà termini, però els antecedents de la gestió a diversos països envaïts, presos o tutelats pels successius governs nord-americans, no fan presagiar un futur gaire atractiu per als ciutadans ucraïnesos que decideixin continuar en el seu país d'origen.

Seria millor que, d'una vegada per totes, la societat prengués consciència que ja no hi ha líder hegemònic, ni model polític ideal ajustat a les necessitats del poble pla. Seria aconsellable que cada col·lectiu decidís pel seu compte aquell sistema ajustat als seus interessos. S'ha constatat que hi ha molts productes al mercat ("democràcia liberal", "democràcia autoritària", "democràcia neoliberal", "autoritarisme democràtic", "autocràcia", "democràcia directa", "democràcia representativa" i altres variants) i cap ha demostrat fins ara la seva superioritat sostinguda sobre la resta.

Ja sabem què passa quan algú pretén vendre't un cotxe de segona mà.